

Toespraak Adrianus Kardinaal Simonis bij de perspresentatie van 'Meewerken in het pastoraat', beleidsnota van de Nederlandse Bisschoppenconferentie bij de 'Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van de priesters'

Geachte dames en heren

Vandaag mag ik u als voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie de Beleidsnota 'Meewerken in het pastoraat' presenteren. Ik zal eerst iets zeggen over het kader waarin de nota gesitueerd moet worden, vervolgens over de betekenis en de inhoud, en tenslotte over de doorwerking van de nota.

In welk kader moet de beleidsnota geplaatst worden?

Eigenlijk in twee kaders.

- Ten eerste: De directe aanleiding tot de beleidsnota is de Romeinse *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van priesters*. Die Instructie is in augustus 1997 uitgebracht door acht organen van de Heilige Stoel. Een Instructie legt uit hoe de bestaande algemene regelgeving van de kerk, die te vinden is in het kerkelijk wetboek en aanvullende documenten, toegepast moet worden op nieuwe vragen, in dit geval op vragen over pastorale activiteiten door gelovigen die niet gewijd zijn. Aan ons als bisschoppen is gevraagd de Instructie zorgvuldig toe te passen. In 'Meewerken in het pastoraat' geven wij het kader aan voor de toepassing van de Instructie in onze bisdommen.
- Er is nog een tweede aspect. Het leven en de zending van de kerk vragen om een voortdurende en voortgaande bezinning. Velen in de kerk houden zich met die bezin-

ning bezig. Als bisschoppen hebben wij vanuit onze specifieke verantwoordelijkheid aan die bezinning richting te geven. De nota gaat over alle leken die meewerken in het pastoraat. Onze aandacht gaat daarbij in het bijzonder uit naar de positie en taak van pastoraal werkers en werksters. Niet alleen omdat we na dertig jaar een zekere balans kunnen opmaken van onze ervaringen met pastoraal werkenden, maar ook omdat bij velen van hen zelf en bij andere gelovigen de vraag leeft naar verheldering van de eigen positie en taak van hun functie. Mede omwille van het geluk van de mannen en vrouwen die hun leven in dienst van geloof en kerk willen stellen, zijn wij deze verheldering verschuldigd.

Wat is de voornaamste inhoud van de nota?

Ik kan de inhoud van de nota, zeker als het om pastoraal werkers gaat, met twee woorden karakteriseren: *erkenning en eigenheid*.

- Allereerst: erkenning. In de nota zeggen wij dat deze functie van pastoraal werker de

kerk goed doet en van blijvende waarde is voor de kerkelijke gemeenschap. De functie heeft een complementair karakter ten opzichte van het dienstwerk van priesters en diakens. De functie kan dus niet alléén gezien worden als tijdelijke vervanging van priesters in verband met priestergebrek. Met deze erkenning voor pastoraal werkers sluiten wij ons aan bij wat paus Johannes Paulus II over hen heeft gezegd bij zijn bezoek aan Nederland in 1985, waarin hij hun taak belangrijk noemde, “vooral in een wereld, die steeds meer ontkerkend en gesecculariseerd wordt”. Meer specifiek komt de erkenning van pastoraal werkers tot uiting in de zending die zij van hun bisschop ontvangen bij hun aanstelling, in het feit dat we over hun functie spreken als een roeping en in het besef dat die functie tot bloei komt bij een authentiek doorleefde christelijke spiritualiteit en een gedegen professionele inzet. De beleidsnota geeft een aantal impulsen om die spiritualiteit en professionaliteit te stimuleren, in het besef dat dit geldt voor al degenen die in het pastoraat actief zijn: priesters, diakens, pastoraal werkers, en in sommige bisdommen ook pastoraal assistenten of catechisten.

– In de tweede plaats: eigenheid. De functie van pastoraal werker moet een eigen profiel krijgen. De afgelopen decennia overziend dringt zich de vraag op of dat profiel niet te zeer is afgeleid van dat van de priester. Er zijn ook kansen blijven liggen voor een profilering die meer recht doet aan het eigen karakter van de pastoraal werker als leek. Met deze beleidsnota willen wij dat stimuleren. Wij zeggen: De functie is primair gericht op de begeleiding van de gelovigen op het gebied van pastoraat, catechese en diaconie. De functie kan worden uitgeoefend in een parochie, een samenwerkingsverband van parochies, een dekenaat of in het categoriaal pastoraat, en als een sterk

geprofileerd specialisme. Ten aanzien van het vieren van de liturgie en de bediening van de sacramenten, voor zover dat een eigen taak is van gewijde bedienaren, heeft de functie van pastoraal werker een toelijdend of meewerkend karakter, en alleen in geval van echte nood, waar de kerkorde dat toelaat, een vervangend karakter.

– Het is duidelijk dat er goede afstemming moet zijn tussen priesters en leken gelovigen die aan het pastoraat meewerken (en dat zijn naast de pastoraal werkers en werksters ook veel vrijwilligers). Ten aanzien daarvan is onze grondgedachte: Zij zijn op elkaar aangewezen, én hebben een wezenlijk verschillende plaats en taak in de kerk. Zij zijn op elkaar aangewezen: een priester zonder geloofsgemeenschap en zonder medewerkers is moeilijk te plaatsen, net zo min als een geloofsgemeenschap zonder priester. Maar krachtens hun wijding stellen priesters in hun dienstwerk en in hun levenswijze Christus als Hoofd en Herder van de gemeenschap onder ons tegenwoordig. Dat maakt hen tot leider van de gemeenschap en voorganger in verkondiging en sacramentenbediening.

De krachtlijnen van het gemeenschapsleven zijn te zien in de viering van de eucharistie, met name op zondag als de “dag des Heren”. Die krachtlijnen laten ook zien dat pastoraal werkers en werksters in de ontvangende geloofsgemeenschap staan. Maar vanwege hun theologische, pastorale en spirituele vorming, gevoed door een roepingbesef, kunnen zij meer specifiek dan andere leken gelovigen gevraagd worden aan het dienstwerk van priesters mee te werken. Die vraag wordt zichtbaar gesteld en beantwoord in de zending of opdracht van de bisschop bij hun aanstelling.

De eucharistie is hoogtepunt en bron van het kerkelijk leven. Het is belangrijk dat dat in de kerk zichtbaar blijft. In de Beleidsnota onderstrepen we dat. Vanuit dat perspectief ook benaderen wij wat het meewerken aan de taak van verkondiging, sacramentenbediening en gemeenschapsleiding van priesters inhoudt.

- Ik wil ten slot nog opmerken dat het me verheugt dat wij als Nederlandse bisschoppen samen deze beleidsnota uitbrengen. In het verleden is ons dat niet gelukt. Wellicht mag dat een signaal zijn voor het grondvlak: het is mogelijk samen te komen tot een goede afstemming tussen priesters en niet gewijde gelovigen.

Tenslotte: wat gaan wij met de beleidsnota doen?

De nota biedt een bestuurlijk kader. Daarnaast bevat hij allerlei aspecten voor het

gesprek in de bisdommen onder degenen die concrete verantwoordelijkheid dragen voor het pastoraat en onder de gelovigen. In beginsel is en blijft elke diocesane bisschop verantwoordelijk voor het pastoraat in zijn bisdom. De gezamenlijke nota beschouwen wij als een belangrijk hulpmiddel daarvoor. De implementatie van het beleid is daarom een zaak van elke diocesane bisschop. In de bisdommen zal zich het vervolg afspelen.

In de nota spreken wij uit dat de concrete beleidsuitoefening vraagt om genuanceerde gesprekken, een sfeer van rust en, indien nodig, een wijze beslissing. Dat brengen alle betrokkenen samen tot stand. Ik hoop dat daarbij Gods zegen op ons mag rusten.

Utrecht, 10 september 1999

ADRIANUS KARDINAAL SIMONIS